

4.8.2016

Kielellisten vaikutusten arviointi Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrian tulosalueen Turun kaupungin mielenterveyspalveluiden ja Turunmaan liikelaitoksen psykiatrian yhdistymistä koskien

Työryhmä: Projektijohtaja Timo Vähämurto

Ohjausryhmä: Ylilääkäri Jyrki Heikkilä, Ylilääkäri Teija Nummelin, Ylihoitaja Maria Oksanen-Mäkelä, Johtajaylilääkäri Samuli Saarni, Professori Hasse Karlsson, Ylilääkäri Ari Lahti

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
2.1 Työllistymisvaikutukset suomea ja ruotsia osaavien henkilöiden osalta	5
2.2 Nykyiset kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset	5
2.3 Kelpoisuusvaatimusten soveltuvuus nykyiseen toimintaan.....	6
2.4 Muutosvaiheessa asetettujen kielitaitovaatimusten vaikutukset eri ryhmien työllistymismahdollisuuksiin	6
3. Yhdistymisen vaikutukset perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumiseen	8
3.1 Yhdistymisen vaikutukset perustuslaissa tai kielilaissa säädettyihin kielellisiin oikeuksiin	8
3.2 Heikentyvätkö kielelliset oikeudet? Voidaanko vaikutus estää/minimoida?.....	8
3.3 Tarvitaanko erityisratkaisuja suomen- tai ruotsinkielisen kieliryhmän oikeuksien turvaamiseksi	8
3.4 Miten kielellisten oikeuksien ja oikeusturvan toteutumista on tarkoitus seurata?.....	8
4. Yhdistymisen vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen	10
4.1 Ovatko suomen- ja ruotsinkieliset kansalaiset yhdenvertaisessa asemassa.....	10
4.2. Tarvitaanko erityisratkaisuja?.....	10
4.3 Tarvitaanko perustuslain 6 ja 17 §:n mahdollistamaa positiivista erityiskohtelua suomen- ja ruotsinkielisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi?.....	10
5. Ehdotuksen vaikutukset palveluiden alueelliseen saatavuuteen.....	11
5.1 Vaikeutuuko palvelujen saatavuus jommankumman kieliryhmän edustajille? Keskitetäänkö esimerkiksi yhdellä kielellä annettavat palvelut sellaiselle alueelle, joka on maantieteellisesti kaukana palvelun käyttäjien asuinpaikoista?	11
5.2 Onko alueen kielisuhteet kartoitettu suomen- ja ruotsinkielisten palvelutarpeiden selvittämiseksi?.	11
5.3 Mikä on yhdistymisen/palveluiden vaikutusalue ja sen asiakkaiden/asukkaiden kieli? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi koko maahan vai rajattuun alueeseen?.....	13
5.4 Miten suomen- ja ruotsinkielisten palvelujen saatavuutta on tarkoitus seurata?	13
5.5 Muuttuuko viranomaisen virka-alue, yhdistyvätkö viranomaisen toiminnot ym.? Mitä tästä seuraa kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiselle?	13
6. Tietoyhteiskuntapalvelut.....	14

6.1 Voiko kielelliset oikeudet turvata jommallekummalle kieliryhmälle esimerkiksi tietoteknisten etäpalvelujen avulla?	14
6.2 Sisältyykö esitykseen tietoteknisiä ratkaisuja, esimerkiksi tietokantoja tai palveluportaaleja, joiden pitää toimia molemmilla kielillä? Otetaanko tämä huomioon ratkaisujen suunnittelussa?	14
6.3 Onko tietokannasta mahdollista tulostaa asiakkaita koskevia tietoja ja päätöksiä sekä suomen että ruotsin kielellä? Miten asiakkaan äidinkieli tallennetaan tietokantaan?	14
7. Johtopäätökset	15
Liite 1 VSSHP Psykiatrian tulosalue lääkärit kielitaitokyselyn tulokset	16
Liite 2 VSSHP psykiatrian tulosalue sairaanhoitajat kielitaitokyselyn tulokset	17
Liite 3 Kysely kielitaidosta Turun kaupungin psykiatrian henkilöstölle	18

1. Johdanto

Tässä selvityksessä on tarkasteltu kielellisiä vaikutuksia Suomen ja Ruotsin kielen osalta Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrian tulosalueen, Turun kaupungin mielenterveyspalveluiden ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin Turunmaan liikelaitoksen psykiatrian yhdistymistä koskien. Yhdistyminen tulee tapahtumaan 1.1.2017.

Selvityksessä kuvataan yhdistymisen aiheuttamia mahdollisia muutoksia Suomen virallisia kieliä suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvien potilaiden palveluiden saantiin. Dokumentissa tarkastellaan myös vaikutuksia psykiatrian ammattilaisten työllistymiseen äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen taidon mukaan. Tarkastelussa on myös se vaikuttaako yhdistyminen perustuslaissa tai kielilaisissa säädettyihin kielellisiin oikeuksiin sekä se vaikuttaako yhdistyminen yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden osalta Suomen- ja Ruotsinkielisiin kansalaisiin.

Turun sosiaali- ja terveyslautakunta totesi päätöksessään 14.6.2016 liittyen Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ja Turun kaupungin psykiatrian toimintojen yhdistämiseen, että ennen lopullista päätöksentekoa tulee tehdä kielellisten vaikutusten arviointi, jossa kuvataan miten potilaiden terveydenhuoltolain mukaiset kielelliset oikeudet toteutuvat uudessa organisaatorakenteessa. Myös Paraisten kaupunginhallitus on päätöksessään 27.6.2016 todennut tarvitsevansa ennen lopullista päätöksentekoa kielellisten vaikutusten arvioinnin.

Tässä selvityksessä on käsitelty tehtyjen päätösten kielellisten vaikutusten arviointi. Tässä selvityksessä on myös listattu asioita joita tulisi jatkossa huomioida toiminnallisten muutosten osalta kielellisiä vaikutuksia ajatellen. Tämä selvitys antaa ohjenuoria huomioitavista asioista molempien kotimaisten kielten puhujien näkökulmasta kun muutoksia toimintaan ja palveluihin yhdistyneissä toiminnoissa esimerkiksi tekniikan kehittymisen tai lainsäädännön muuttumisen aiheuttamien mahdollisuuksien myötä tulee.

Yhdistymisessä on työryhmissä ollut keskustelua kielellisistä vaikutuksista ja sekä virkamies- että poliittista edustusta on ollut sekä ruotsin- että suomenkielisiä palveluita tuottavista yksiköistä. Työryhmissä on käyty hyvää pohdiskelua myös kielikysymyksistä ja näiden ryhmien työ tästä näkökulmasta on myös ollut pohjana tämän selvityksen laadinnassa.

Tässä selvityksessä on runkona soveltaen käytetty oikeusministeriön internetsivuilta löytyvää muistilistaa kielellisten vaikutusten arviointiin (<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/toimintajatavoitteet/perusoikeudetjademokratia/kielilaki/kielellistenvaikutustenarviointi/kielellistenvaikutustenarviointi.html>). Kyseinen runko on pääasiassa tarkoitettu sää-
dösehdotuksen tai päätösehdotuksen valmistelijan käyttöön valtionhallinnossa. Kunnallisessa terveyspalveluiden tuottamisessa olennaista on terveydenhuoltolain määrittämä palveluvelvoite ja asian huolellinen tarkastelu ko. näkökulmasta.

2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

2.1 Työllistymisvaikutukset suomea ja ruotsia osaavien henkilöiden osalta

Yhdistymiseen liittyen sekä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrian tulosalueella että Turun kaupungin mielenterveyspalveluissa on aloitettu kartoitus henkilöstön kielitaidosta molempien kotimaisten kielten osalta. Tämä kartoitus tuo tietoa sekä yleiskielitaidosta että riittävästä kielitaidosta tuottaa terapeuttisia palveluita molemmilla kotimaisilla kielillä.

Tarkoituksena on jatkossa yhdistettävän kokonaisuuden osalta vahvistaa molempien kotimaisten kielten osaamista henkilöstön keskuudessa. Turun kaupungin psykiatrisissa palveluissa maksetaan 10 henkilölle kielilisiä. Henkilöstömäärä laskennassa mukana olevissa yksiköissä on 420.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä psykiatrian tulosalueella kielilisiä saa 13 työntekijää (1,8% työntekijöistä) ja Turunmaan sairaalan psykiatrisessa tulosyksikössä 34 työntekijää (85% työntekijöistä).

Psykiatrian tulosalue	13	713	1,8 %
1 Aikuispsykiatria	3	446	0,7 %
2 Nuorisopsykiatria	3	114	2,6 %
3 Lastenpsykiatria	7	131	5,3 %

Turunmaan sairaala

43 PSYKIATRINEN TULOSYKSIKKÖ	34	40	85,0 %
------------------------------	----	----	--------

VSSHP:n uudessa Vaikuttava muutos – strategiassa yhtenä strategisena tavoitteena on tuottaa yhä laajempi palveluvalikoima myös ruotsiksi.

Todennäköisesti yhdistyminen tulee suhteellisesti hieman parantamaan hyvin ruotsinkieltä osaavien ammattilaisten työllistymismahdollisuuksia.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrian tulosalueella henkilökunnalla 5-8/2016 toteutetussa kyselyssä (Liite 1 ja Liite 2) sekä Turun kaupungin psykiatrian henkilökunnalle 5-8/2016 toteutetussa kyselyssä (Liite 3) selviää että ruotsin kielen taitoa löytyy laajamittaisesti tulosalueen lääkäreiden ja hoitajien keskuudessa.

2.2 Nykyiset kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Psykiatrian tulosalue tuottaa lastenpsykiatrian, nuorisopsykiatrian ja aikuispsykiatrian palveluja. Tulosalue vastaa lasten-, nuoriso- ja aikuispsykiatrisen erikoissairaanhoidon avohoidon ja osastohoidon palveluiden järjestämisestä sairaanhoitopiirin kunnille, lukuun ottamatta Kemiönsaarta, Paraista, Punkalaidunta ja Turku. Lasten- ja nuorisopsykiatrian osastohoidon palvelut tulosalue tuottaa kaikille sairaanhoitopiirin kunnille. Poikkeustapauksissa Psykiatrian tulosalueen osastoilla on hoidettu myös Kemiönsaarelta, Paraisilta ja Turusta olevia potilaita. Psykiatrian tulosalueen palveluita varsinaisesti käyttävät kunnat ovat

näin ollen kaikki suomenkielisiä, eikä tulosalueella virkoja ja toimia täytettäessä ole näin ollut tarvetta kielitaitovaatimuksille, vaikka toki kielitaito on rekrytoinneissa katsottu eduksi.

Tällä hetkellä organisaatioiden käytännöt kielitaidon kelpoisuusvaatimusten osalta poikkeavat toisistaan.

Jatkossa Turun mielenterveyspalveluiden yhdistyessä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatriin toimintoihin tullaan soveltamaan sairaanhoitopiirissä käytössä olevia kielenkäyttölisen periaatteita.

Sairaanhoitopiirin ruotsinkielen käyttöön kannustavan kielilisen käyttöönotto on omiaan lisäämään ruotsinkielen käyttöä palvelutilanteessa jatkossa. Kielillisestä saatava rahallinen korvaus on sairaanhoitopiirissä n. 65% korkeampi kuin Turun kaupungilla joka myös omalta osaltaan tulee edesauttamaan tätä kehitystä.

Turun kaupungin rekrytointiohjeiden mukaan harkitaan rekrytointivaiheessa vakanssin edellyttämät kielitaitovaatimukset ottaen huomioon tehtävän kelpoisuusvaatimukset, hallintosääntö ja kielelliset edellytykset tehtävän menestykselliseen hoitamiseen. Tietyissä ammattiryhmissä (esimerkiksi lääkärit ja sosiaalityöntekijät) on pulaa kokeneista asiantuntijoista. Tämän vuoksi rekrytoinnissa ei ole aina ollut mahdollisuus rajata hakijoita voimakkaasti kielitaidon perusteella, vaikka hyvä ruotsin kielen taito luetaan eduksi. Psykiatrian organisaatioiden fuusion toteutuessa odotetaan, että yhteisen ison organisaation rekrytointimahdollisuudet paranevat, ja kielitaitovaatimusten lisääminen mahdollistuu.

On selvää että Paraisten toimipisteessä kelpoisuusvaatimukset tullaan säilyttämään ennallaan.

Kelpoisuusehdot Turunmaan sairaalassa: (<http://www.vsshp.fi/fi/sairaanhoitopiiri/johtaminen-ja-organisaatio/saannot/Documents/Kelpoisuusehdot.pdf>):

Ryhtiin 1. Lääkärit, 2. Akateeminen tutkimus- ja hoitohenkilöstö, 3. Hoitohenkilöstö ja 5. Yleis- ja taloushallinnon johto kuuluvilta hyvää suullista ja kirjallista suomen ja ruotsin kielen taitoa

- muihin ryhtiin kuuluvilta sellaista suomen ja ruotsin kielen suullista ja kirjallista taitoa, kuin tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää

- tässä määriteltyä kelpoisuusvaatimusta kielitaidon osalta sovelletaan jäljempänä mahdollisesti määritellyn poikkeavan kielitaitovaatimuksen sijasta

2.3 Kelpoisuusvaatimusten soveltuvuus nykyiseen toimintaan

Turun kaupungin mielenterveyspalveluissa ruotsinkielisten palveluiden tuottaminen on pyritty turvaamaan rekrytoimalla riittävästi ruotsinkielentaitoista henkilökuntaa. Turun kaupungin mielenterveyspalveluilla on ollut rekrytointivaikeuksia tiettyjen henkilöstöryhmien esimerkiksi psykiatrien suhteen. Organisaatioiden yhdistymisestä odotetaan helpotusta rekrytointiongelmaan ja tätä kautta yhdistymisen uskotaan paremmin mahdollistavan myös ruotsinkielisyyden huomioiminen palvelutarjonnassa ja rekrytoinneissa. Paraisten toimipisteessä kelpoisuusvaatimukset tullaan säilyttämään ennallaan.

2.4 Muutosvaiheessa asetettujen kielitaitovaatimusten vaikutukset eri ryhmien työllistymismahdollisuuksiin

Muutosvaiheessa ei tarvita mitään erillisiä kielitaitovaatimuksia, joten merkittäviä työllistymisvaikutuksiaakaan ei ole odotettavissa.

Houkutteleva iso organisaatio jossa hyvät työkierto- ja kouluttautumismahdollisuudet todennäköisesti lisää työpaikan houkuttelevuutta jolloin on mahdollisuus rekrytointivaiheessa kiinnittää kielitaitoon enemmän huomiota.

3. Yhdistymisen vaikutukset perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumiseen

3.1 Yhdistymisen vaikutukset perustuslaissa tai kielilaissa säädettyihin kielellisiin oikeuksiin

Terveydenhuoltolaki määrää kansalaisen oikeudesta saada palvelua ruotsin tai suomen kielellä. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirillä on kaksikielisiä erikoissairaanhoidon palveluita tuottava Turunmaan sairaalan liikelaitos, joka kykenee kuitenkin tuottamaan vain ns. perustason erikoissairaanhoidon, ja sellaisenaan melko pienen osan äidinkieleltään ruotsinkielisten henkilöiden käyttämistä palveluista. Suurin osa palveluista tuotetaan Turun Yliopistollisessa Keskussairaalassa (TYKS), Ensihoidon ja päivystyksen liikelaitoksessa (EPLL) ja sairaanhoidollisten palveluiden liikelaitoksessa (SAPA). Paitsi että kielelliset oikeudet on perusoikeuskysymys, valinnanvapauden laajentuessa se tulee myös olemaan kilpailuvaltti. Nykyinen järjestely ei ole ollut omiaan tukemaan vaativan erikoissairaanhoidon palveluiden saamista minkä vuoksi VSSHP:n uudessa strategiassa korostetaan ruotsinkielisen palveluvalikoiman laajentamista.

Terveydenhuoltolain velvoite koskee sekä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrian tulosaluetta, Turun kaupungin mielenterveyspalveluita että Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin Turunmaan liikelaitosta. Sama velvoite tulisi kohdistumaan yhdistyneeseen organisaatioon. Yhdistyminen ei tule ensi vaiheessa vaikuttamaan kansalaisten kielellisiin oikeuksiin. Pitkällä aikavälillä yhdistyminen on omiaan vauhdittamaan kielellisten oikeuksien positiivista kehitystä kun toimintojen yhdistyttyä päästään kehittämään uusia toimintamalleja. Positiivisia vaikutuksia voidaan katsoa tulevan erityispalveluiden jatkossa paremmasta saatavuudesta ruotsin kielellä sekä uuden organisaation mahdollisuuksissa entistä paremmin edistää jalkautuvien ja etäpalveluiden käyttöönottoa.

3.2 Heikentyvätkö kielelliset oikeudet? Voidaanko vaikutus estää/minimoida?

Organisaation yhdistymiseen liittyen kielelliset oikeudet eivät heikkene. Yhdistymiseen ei ensi vaiheessa liity toiminnallisia muutoksia. Tulevaisuudessa toteutettavissa toiminnallisissa muutoksissa tulee huomioida tässä selvityksessä määritellyjä suuntaviivoja tavoitteesta ja keinoista parantaa potilaiden kielellisiä oikeuksia.

3.3 Tarvitaanko erityisratkaisuja suomen- tai ruotsinkielisen kieliryhmän oikeuksien turvaamiseksi

Organisaatioiden yhdistäminen ei aiheuta toiminnallisia muutoksia, eikä siten myöskään erillisratkaisujen tarvetta.

3.4 Miten kielellisten oikeuksien ja oikeusturvan toteutumista on tarkoitus seurata?

Sairaanhoitopiirillä on olemassa prosessi jatkuvan potilaspalautteen keräämiseksi, jossa yhtenä seurattavana mittarina on kielellisen palvelun laatu ("Sain palvelun äidinkielelläni."), jota arvioidaan asteikolla 1 (täysin eri mieltä) – 5 (täysin samaa mieltä). Vuonna 2015 potilaspalautteita annettiin 9121 kappaletta. Potilaspalautetta on mahdollista antaa sekä kirjallisesti että internetin välityksellä ja myös uusilla reaaliaikaisilla potilaspalauttejärjestelmillä (mm. potilaspalautteautomaatit). Kielellisen palvelun

laatua ja kielellisten oikeuksien toteutumista tullaan myös jatkossa seuraamaan ensisijaisesti potilaspalautteiden kautta. Potilailla on lisäksi mahdollisuus tehdä potilaslain tarkoittama muistutus, mikäli heillä on huomautettavaa saamansa potilaspalvelun (mukaan lukien kielellinen palvelu) suhteen.

Ruotsin kielellä toteutettavan kielellisen palvelun toteutumista valvoo sairaanhoitopiirissä toimiva ja valtuuston valitsema vähemmistökielinen lautakunta, jonka toiminta perustuu erikoissairaanhoitolakiin.

4. Yhdistymisen vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen

4.1 Ovatko suomen- ja ruotsinkieliset kansalaiset yhdenvertaisessa asemassa

Arvion mukaan nykyisessä palvelujärjestelmässä ei lähtökohtaisesti ole äidinkieleen perustuvaa eroa palvelujen saatavuuden suhteen. Paraisten yksikössä koko henkilöstö pystyy palvelemaan ruotsin kielellä. Toisaalta selvitysten perusteella ruotsin kieltä osaavaa henkilöstöä on varsin hyvin myös muissa maakunnan psykiatrisissa yksiköissä.

Eroja sen sijaan syntyy siitä, että psykiatriset palvelujärjestelmät ovat erilaisia potilaan kotikunnasta riippuen. Kun käytännössä Paraisilla ja Kemiönsaarella asuvien ruotsinkielisten potilaiden psykiatrisen erikoissairaanhoidon palvelut on keskitetty erilliseen, pieneen organisaatioon ei rakenne mahdollista palveluiden erikoistumista eikä yhtenäisiä hoitoketjuja vaativaan erikoissairaanhoidon asti. Jatkossa on turvattava nykyistä paremmin yhdenvertainen kohtelu ja tasalaatuiset palvelut äidinkielestä ja kotikunnasta riippumatta. Yhdistyminen tulee lisäämään potilaiden käytännön mahdollisuutta valita hoitopaikkansa, kun koko maakunnan palvelujärjestelmä yhdistyy.

4.2. Tarvitaanko erityisratkaisuja?

Muutos ei vaikuta toimintaan, joten tässä vaiheessa ei tarvita uusia erillISRatkaisuja.

4.3 Tarvitaanko perustuslain 6 ja 17 §:n mahdollistamaa positiivista erityiskohtelua suomen- ja ruotsinkielisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi?

Uudenlaista positiivista erityiskohtelua ei tässä vaiheessa tarvita, koska kielellisten oikeuksien toteutuminen ei ole uudistuksessa heikentymässä.

5. Ehdotuksen vaikutukset palveluiden alueelliseen saatavuuteen

5.1 Vaikeutuuko palvelujen saatavuus jommankumman kieliryhmän edustajille? Keskitetäänkö esimerkiksi yhdellä kielellä annettavat palvelut sellaiselle alueelle, joka on maantieteellisesti kaukana palvelun käyttäjien asuinpaikoista?

Organisaatioiden yhdistäminen ei vaikuta toiminnan sisältöön, joten palveluiden saatavuus ei muutu.

Tarkoitus on parantaa palveluiden saatavuutta molempien kieliryhmien osalta. Tarkoitus on nykyisen palveluiden lisäksi ottaa käyttöön yhä enemmän etävastaanottona toteutettuja palveluita joka mahdollistaa erityisosaamisen hyödyntämisen aiempaa paremmin.

Pitkällä tähtäimellä on tarkoitus yhdistää kaikki psykiatrinen osastohoito yhteen, Turussa sijaitsevaan sairaalaan. Tämä ei vaikuta heikentävästi ruotsinkielisten palveluiden saatavuuteen. Suurin osa Varsinais-Suomen ruotsinkielisestä väestöstä asuu muualla kuin Paraisilla, joten osastohoidon sijoittamien Turkuun lyhentää keskimääräistä matkaa hoitoon. Nykyinen Paraisilla sijaitseva psykiatrinen osasto hoitaa paraislaisia enemmän kuin alueen sairastavuuden perusteella olisi odotettavissa. Ruotsinkielisten osastopalveluiden turvaaminen suunnitellaan erikseen sairaalan suunnittelun yhteydessä.

5.2 Onko alueen kielisuhteet kartoitettu suomen- ja ruotsinkielisten palvelutarpeiden selvittämiseksi?

Alueen kielisuhteet ovat tiedossa ja vakiintuneet, samoin eri kuntalaisten sairaanhoitopiirin palveluiden käyttö.

Kielisuhteita on kartoitettu selvittämällä hoidossa olevien potilaiden eri äidinkielisten osuudet. Väestötasolla Varsinais-Suomessa on ruotsinkieltä äidinkielenään puhuvien osuus 5,7% ja suomenkieltä äidinkielenään puhuvien osuus 88,2%.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin vuoden 2015 psykiatrian asiakkaista 5,5% oli ruotsinkieltä äidinkielenään puhuvia. Turun kaupungin mielenterveyspalveluiden asiakkaista vuonna 2015 3,7% oli äidinkielenään ruotsia puhuvia.

2015

Varsinais-Suomen maakunta	KIELET YHTEENSÄ	474323
	suomi	418380
	ruotsi	27092

Tilastokeskuksen tietojen mukaan 5,7% Varsinais-Suomen väestöstä on ruotsinkieltä äidinkielenään puhuvia ja 88.2% suomenkieltä äidinkielenään puhuvia. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin vuoden 2015 psykiatrian asiakkaita 5,5% oli ruotsinkieltä äidinkielenään puhuvia.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin psykiatrian toimialueen ja Turunmaan psykiatrian potilaiden asiointikieli 2015:

asiointikieliselite	potilaat lukumäärä
suomi	9301
muu	628
ruotsi	578

Psykiatrian toimialueen ja Turunmaan psykiatrian potilaiden asiointikieli 2015 erikseen

Nimi	asiointikieliselite	potilaat
TURUNMAAN SAIRAALA	ruotsi	471
TURUNMAAN SAIRAALA	suomi	442
TURUNMAAN SAIRAALA	muu	18
VSSHP PSYKIATRIAN TULOSALUE	suomi	9138
VSSHP PSYKIATRIAN TULOSALUE	muu	370
VSSHP PSYKIATRIAN TULOSALUE	ruotsi	122

Turun kaupungin psykiatrian yksiköissä vuonna 2015 oli 360 ruotsinkielistä ja 8681 suomenkielistä potilasta kokonaispotilasmäärän ollessa 9666. Näin ollen ruotsinkieltä äidinkielenään puhuvien osuus oli 3,7% potilaista.

Ruotsinkieliset asuvat käytännössä Parasilla, Kemiönsaarella, Turussa ja Kaarinassa.

Nykyinen erityisratkaisu liittyy Turunmaan sairaalan Paraisilla sijaitsevan psykiatrisen yksikön kielitaitovaatimukseen. Tämä on toimiva ratkaisu Paraislaisten osalta, mutta ei toimi Turussa asuvien ruotsinkielisten potilaiden palveluiden osalta.

5.3 Mikä on yhdistymisen/palveluiden vaikutusalue ja sen asiakkaiden/asukkaiden kieli? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi koko maahan vai rajattuun alueeseen?

Yhdistyminen koskee Varsinais-Suomen alueella toimivia yksiköitä. Näin ollen koko maan laajuisia vaikutuksia ei ole lyhyellä aikavälillä nähtävissä.

Pitkällä tähtäimellä ja sote-uudistuksen tulevaisuudesta riippuen, mikäli ruotsinkielisten psykiatristen erityispalveluiden tarjontaa saadaan lisättyä, voi uudistuksella olla positiivisia vaikutuksia myös TYKS-ervaan kuuluvien Vaasan ja Satakunnan sairaanhoitopiirien sekä mahdollisesti ahvenanmaalaisten psykiatristen potilaiden hoitoon.

5.4 Miten suomen- ja ruotsinkielisten palvelujen saatavuutta on tarkoitus seurata?

Palveluiden saatavuutta on jatkossa tarkoitus seurata hoitopääsyajoja ja läheteiden käsittelyaikoja seuraamalla sekä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin asiakastytytyväisyyskyselyllä.

5.5 Muuttuuko viranomaisen virka-alue, yhdistyvätkö viranomaisen toiminnot ym.? Mitä tästä seuraa kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiselle?

Yhdistymisellä ei ole kuvatus kaltaisia vaikutuksia. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirillä sekä Turun kaupungilla on samanlainen kielellinen palveluvelvoite. Tämä palveluvelvoite tulee koskemaan myös yhdistyvää organisaatiota.

6. Tietoyhteiskuntapalvelut

6.1 Voiko kielelliset oikeudet turvata jommallekummalle kieliryhmälle esimerkiksi tietoteknisten etäpalvelujen avulla?

Tietoteknisten etäpalveluiden rooli tulee jatkossa palvelurakenteessa korostumaan. Tietoteknisissä palveluissa on asiakkaan kannalta paljon etuja. Asiakkaan ei tarvitse matkustaa poliklinikkakäynnille ja häneltä säästyy aikaa ja rahaa. Lisäksi hoitoon hakeutumisen kynnyks madaltuu ja asiakkaan on helpompi päästä erityisosaamista vaativien erityispalveluiden piiriin. Tietotekniset etäpalvelut myös helpottavat organisaation mahdollisuuksia tuottaa palveluita potilaan äidinkielellä. Esimerkiksi ruotsinkielisiä palveluita tuottavan henkilön sairastuessa häntä voidaan tuurata toisesta toimipisteestä.

Tietotekniset etäpalvelut luovat paljon mahdollisuuksia parantaa palveluiden tasoa sekä kulkuyhteyksien että kielellisestä näkökulmasta. Varsinais-Suomessa voisi olla oletettavaa, että tästä kehityksestä tulevat eniten hyötymään saaristossa asuvat ruotsinkieliset potilaat, joiden suhteellinen asema palveluiden saatavuudessa ei tällä hetkellä ole tasavertainen kaupungissa asuviin nähden. Ainakin jossain mittakaavassa palvelut olisi mahdollista saada etäyhteydellä omaan kotiin ja omalla äidinkielellä.

Organisaatioiden yhdistäminen suuremmaksi yksiköksi parantaa etäpalveluiden tuottamisen mahdollisuutta, koska niiden järjestäminen on monimutkaista ja vaatii erillistä teknologista osaamista mitä voidaan hankkia paremmin suuremmassa yksikössä.

6.2 Sisältyykö esitykseen tietoteknisiä ratkaisuja, esimerkiksi tietokantoja tai palveluportaaleja, joiden pitää toimia molemmilla kielillä? Otetaanko tämä huomioon ratkaisujen suunnittelussa?

Palveluportaalit, kutsukirjeet ja kirjalliset potilasohjeet yms laaditaan lainsäädännön mukaisesti jo nykyisin molemmilla kotimaisilla kielillä, joten organisaatioiden yhdistymisellä ei ole merkitystä tälle asialle.

VSSHP ja Turunmaan sairaala ovat käyttäneet samoja potilastietojärjestelmiä jo vuosia. Ruotsinkielisten potilaiden tuki on sitä kautta ollut tärkeä asia järjestelmäkehityksessä.

6.3 Onko tietokannasta mahdollista tulostaa asiakkaita koskevia tietoja ja päätöksiä sekä suomen että ruotsin kielellä? Miten asiakkaan äidinkieli tallennetaan tietokantaan?

Potilas saa molemmista käytössä olevista potilastietojärjestelmistä todistukset, kutsut ja tietyin rajoituksin kertomustekstinsä ruotsiksi.

VSSHP:n järjestelmässä asiakkaan äidinkieli ja eri tietona asiointikieli tallennetaan henkilötieto-osioon. Tulostuskielivaihtoehtoina on suomi ja ruotsi.

7. Johtopäätökset

Voidaan todeta että organisaatioiden yhdistyminen ei kielellisten vaikutusten arvioinnin nojalla tule heikentämään kielellisiä palveluita. Ensi vaiheessa palveluissa mikään ei muutu. Uusi organisaatio täysimittaisessa toiminnassaan tuo mahdollisuuksia jatkossa kohentaa sekä suomen- että ruotsinkielistä palvelutarjontaa.

Yhdistymisen myötä pystytään aiemmasta paremmin varmistamaan että suomen- ja ruotsinkieliset kansalaiset ovat yhdenvertaisessa asemassa psykiatristen palveluiden suhteen Varsinais-Suomessa.

Tätä raporttia laadittaessa tunnistettiin paljon kehitettäviä kohteita kielellisiin palveluihin ja kansalaisten yhdenvertaiseen asemaan liittyen. Etäpalveluiden käyttöönoton jouduttaminen ja etäpalveluiden kehittäminen ovat keskeinen elementti palveluiden kehittämisessä.

Tämä kielellisten vaikutusten arviointi koskee päätöstä yhdistää hallinnollisesti Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiriin (Psykiatrian tulosityksikkö ja Turunmaan sairaalan psykiatrian toiminnot) sekä Turun kaupungin psykiatriset yksiköt. Hallinnollisella organisaatioiden yhdistämisellä ei ole vaikutusta toimintaan, joten uudistuksella ei ole myöskään kielteisiä kielellisiä vaikutuksia.

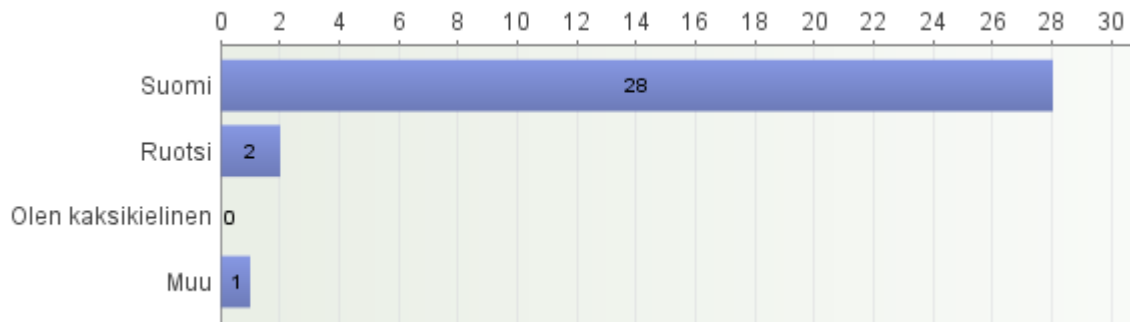
Jo tässä vaiheessa on kuitenkin nähtävissä tiettyjä todennäköisiä toiminnan kehityssuuntia, joiden toteutuessa kielelliset oikeudet on huomioitava. Organisaatioiden yhdistäminen mahdollistaa koko maakunnan ruotsinkielisen väestön palveluiden tarkastelun kokonaisuutena, mikä laajentaa väestöpohjaa ja helpottaa ruotsinkielisten, nykyistä erikoistuneempien palveluiden järjestämisen. Suurempi organisaatio mahdollistaa myös jalkautuvien ja etäpalveluiden nykyistä paremman käyttöönoton, millä voi olla merkittäviä vaikutuksia erityisesti huonojen kulkuyhteyksien päässä asuvien palveluihin. Suunnitteilla oleva psykiatrisen osastohoidon keskittäminen Halikosta, Paraisilta ja Uudestakaupungista uuteen, Turkuun rakennettavaan sairaalaan edellyttää kielellisten oikeuksien huomioimista sairaalan suunnittelussa.

Liite 1 VSSHP Psykiatrian tulosalue lääkärit kielitaitokyselyn tulokset

Vastaajien määrä: 31 kpl

Äidinkielesi?

Vastaajien määrä: 31

Avoimet vastaukset: Muu

- viro

4. Pystyn käyttämään toista kotimaista kieltä (ruotsi tai suomi, ei oma äidinkieli) työhöni liittyvissä tavanomaisissa asiakaspalvelutilanteissa.

Vastaajien määrä: 31

5. Pystyn tekemään psykoterapeuttista työtä toisella kotimaisella kielellä (ruotsi tai suomi, ei oma äidinkieli).

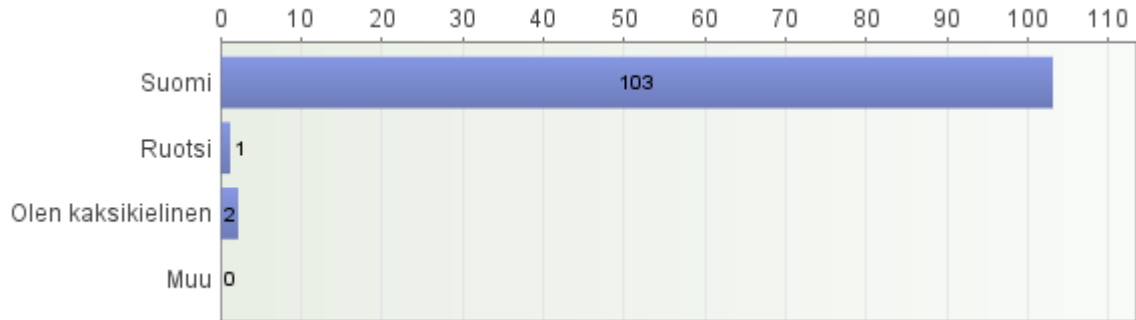
Vastaajien määrä: 31

Liite 2 VSSHP psykiatrian tulosalue sairaanhoitajat kielitaitokyselyn tulokset

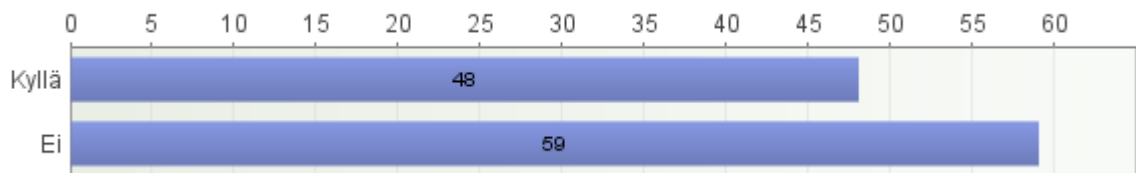
Äidinkielesi?

Vastaajien määrä: 106

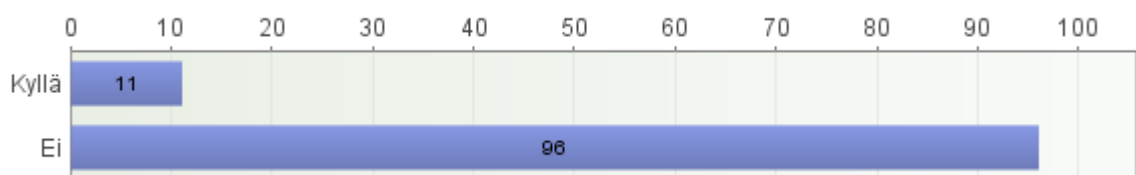
Pystyn käyttämään toista kotimaista kieltä (ruotsi tai suomi, ei oma äidinkieli) työhöni liittyvissä tavanomaisissa asiakaspalvelutilanteissa.

Vastaajien määrä: 107

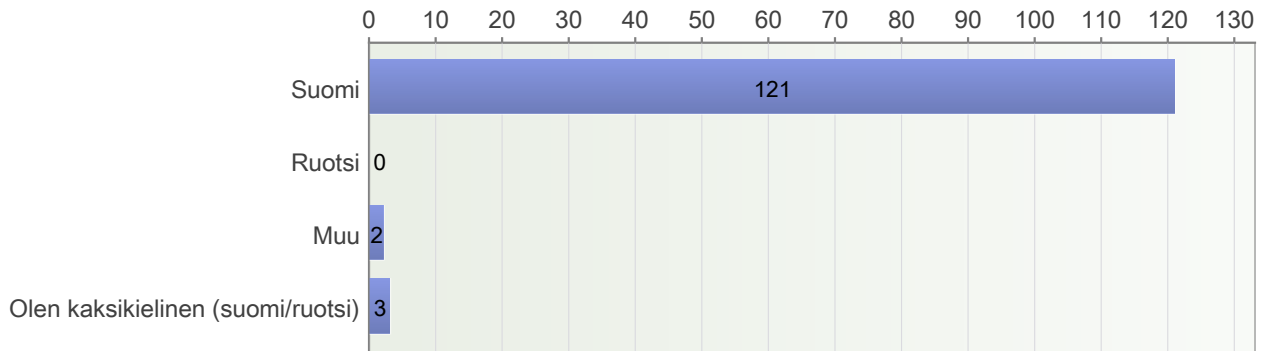
Pystyn tekemään psykoterapeuttista työtä toisella kotimaisella kielellä (ruotsi tai suomi, ei oma äidinkieli).

Vastaajien määrä: 107

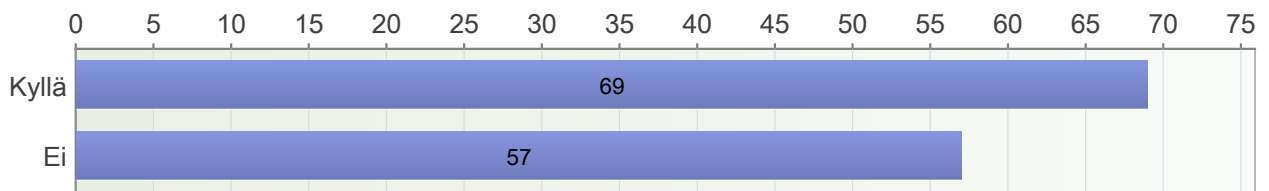

Liite 3 Kysely kielitaidosta Turun kaupungin psykiatrian henkilöstölle

Äidinkieli

Pystyn käyttämään toista kotimaista kieltä (ruotsi tai suomi, ei oma äidinkieli) työhöni liittyvissä tavanomaisissa asiakaspalvelutilanteissa

Pystyn tekemään psykoterapeuttista työtä toisella kotimaisella kielellä (ruotsi tai suomi, ei oma äidinkieli).

